Malmös hus under medeltiden

Någon större dragningskraft på köpmän och privat kapital har Malmöuppenbarligen inte haft under 1200-talet.

Tvärtom tycks köpmännen intagit en avvaktande hållning till den unga stadsbildningen och inväntat en positiv utveckling. Först under 1200-talets sista år har en verklig och bestående konjunkturuppgång ägt rum för Malmös del. Detta avspeglade sig i en omfattande byggnation av kyrkliga och profana hus. Stadens ekonomiska underlag har från början utgjorts av sillfiske och handel, verksamheter som redan på 1320-talet tycks ha dominerats av tyska köpmän. Torgbildningen som utgjorde stadens ekonomiska tyngdpunkt var ett gatutorg, en breddning av Adelgatan från Kansligatan till kv St:Gertrud.
Mellan torget och St: Petri kyrka låg tingsplatsen och rådhuset. Rådhuset omnämnes första gången 1353. De första profana stenhusen började uppföras i Malmö kring sekelskiftet 1300. Byggnadsmaterialet i dessa stenhus bestod ursprungligen av tegel vilket under senmedeltiden ibland kunde kombineras med kritsten. Där vi har någon kännedom om gårdsstrukturerna har dessa hus alltid varit kombinerade med byggnader uppförda av lättare material. Gårdarna tycks ursprungligen vara ganska löst planerade men ofta anlagda på smala djupa tomter vilket givit gavelvända hus. Den äldsta stenhusgården, som vi känner mera detaljerat, har påträffats i kv von Conow. Stenhuset har här legat indraget på tomten med enklare, gavelvända hus mot gatan. Varje hus har haft en, för gården, specialiserad funktion. Den stora tegelbyggnaden har varit gårdens representativa karaktärsbyggnad. Myntfynden i denna byggnad, som dateras till övergången 12-1300 tal, indikerar att någon form av handel eller annan omsättningsverksamhet ägt rum i byggnadens bottenvåning. Möjligen har den övre våningen varit bostad medan vinden har haft en magasinsfunktion. Förekomsten av uppvärmningsanordningar i ett av gatuhusen tyder på en permanent verksamhet, exempelvis bostad eller hantverk. Det andra gatuhuset har med sina många ugnar och spisanordningar karaktären av en köksbyggnad. Parallellt med dessa hus förekommer även bodräckor för uthyrning. Detta fenomen kan i Malmö spåras tillbaka till 1300-talets första hälft men har använts in på 1500-talet. Som exempel på delvis bevarade bodar från 1300-talet kan Tunnelkomplexet anföras. Från 1520-talet finns också Jörgen Kocks bodar som restaurerades mycket hårt i slutet av 1960-talet. Båda exemplen tyder på att enskilda individer, både under hög- och senmedeltid, kunnat ackumulera tillräckligt med kapital för att kunna uppföra byggnader där hyresintäkterna varit den primära inkomstkällan. Man kan notera att det äldre bodkomplexet, Tunneln, ägs av en riddare medan det senare ägs av en borgmästare. Adeln har spelat en mycket viktig, kanske avgörande roll, vid tillkomsten av stenhus i högmedeltidens Malmö medan borgerskapet utgör de främsta byggherrarna under senmedeltid.

Den Törnschiärska gården, södra längan, under förfallets tid. Gården inköptes av borgmästare Törnschiär o. 1685. Efter Törnschiärs död 1691 fick hans änka sitta kvar pågården under Sin livstid. Hon avled 1716. Efter Törnschiärs död ställdes gården som säkerhet för barnhusets fordringar på sterbhuset.

Efter det att Skåne ryckts från Danmark genom Roskildefreden 1658 började den svenska regeringen omedelbart att placera svenskfödda tjänstemän på speciellt viktiga poster inom den skånska provinsförvaltningen. Inte minst gällde detta i städerna där den svenska överheten fann det angeläget att ha minst en svensk i varje rådstuga. Det visade sig nämligen ganska snart att det fanns anledning för svenskarna att betrakta malmöborna med stor misstänksamhet. I synnerhet Malmösammansvärjningen under vintern 1658-59 ledde till att de svenska myndigheternas vaksamhet skärptes. Till en början måste regeringen gå försiktigt fram för att inte bli beskylld för att bryta mot fredstraktaten. Skåningarna hade i Roskilde blivit lovade att få behålla sina gamla lagar och förordningar, vilket ju krävde att ämbetsmän och domare också i fortsättningen skulle vara väl insatta i dansk rätt.

1659 - 22 december

Tre av ledarna för Malmösammansvärjningen, vilken hade som föremål att befria Skåne från det svenska oket, avrättas på Stortorget i Malmö. Bartholomeus Mikkelsen, Johan Jørgensen och Jokim Brun halshuggs, medan den förre borgmästaren Evert Wildfang benådas på schavotten och undslipper med böter på 3 000 daler.

1662 - 18 september

Malmö recess undertecknas. I denna fastslås att de skånska ständerna skall inkorporeras med Sverige och få plats och rösträtt vid de svenska riksdagarna. Förutsättningen för detta är att skåningarna accepterar svensk lagstiftning, vilket de emellertid tycks vara villiga att göra varför en kompromiss uppnås. I samband med recessen stadfästs generellt skåningarnas i fredssluten inskrivna rätt att få behålla sina gamla danska privilegier och att fortsättningsvis få leva under gammal dansk lag. Dock skall svensk lagstiftning gälla i de fall där den danska lagen inte anses tillämplig, d v s om det i denna inte finns några bestämmelser som kan åberopas vid tvistemål.

1678 - 26 januari

Den skånske adelsmannen, friherre Jørgen Krabbe avrättas genom arkebusering på Stortorget i Malmö.
Genom freden i Roskilde 1658 blev Skåne svenskt. Danska riksrådet Corfitz Ulfeldt, gift med danske kungen Kristian IV:s dotter Leonora Christina, hjälpte under fredsförhandlingarna svenske kungen Carl X Gustaf. Han hoppades genom detta att bli generalguvernör över Skåne. Corfitz inköpte hela Tunnelgården och påbörjade här en inredning värdig en av Nordens rikare män. År 1659 blev han emellertid arresterad för påstått deltagande i den så kallade Malmö-sammansvärjningen. Rättegången fördes i hans Malmögård. Som försvarare agerade hans egen hustru. Genom flykt lyckades dock paret rädda sig undan.

Huset Tunneln

Malmö

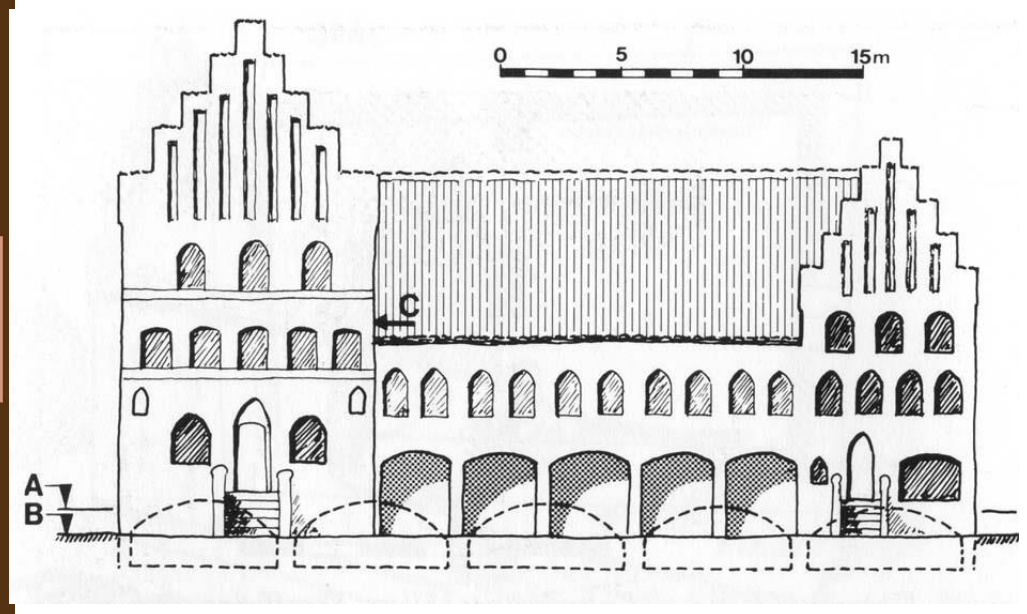

År 1908 ombyggdes borgmästare Jacob Nickelsens gamla trappgavelhus till hotell. Rum för resande inreddes i husets andra respektive tredje våning medan Malmö-tidningens gamla redaktionslokaler i bottenvåningen byggdes om till matsal. Den västra delen av Tunnelns bottenvåning disponerades i början av 1900-talet av Malmö stadsbibliotek. Under hela 1900-talet följer en obruten kedja av restauratörer, hotelldirektörer och nattklubbsägare som näringsidkare i Tunnelns anrika lokaler.

Utanför Tunneln, i hörnet mellan Kansligatan och Adelgatan, uppsattes 1676 en alltjämt befintlig milsten. I stenen är inhugget en krona och bokstäverna CRS (Carolus Rex Suecorum). Det märkliga med stenen är att texten anger avståndet ”1 Myl” vilket strider mot uppfattningen att denna sten tjänat som utgångspunkt för avståndsmätningen i länet under slutet av 1600-talet.